

LA DONA I LA FESTA.

Por Rosana Hueso Pinazo

(Publicat en el llibret de la Falla Centre de Manises 2005)

Són moltes les festes que es celebren al llarg i ample de la nostra Comunitat; tan nombroses que seria pràcticament impossible i, sincerament, pense que poc ameno, enumerar-les i descriure-les totes; una a una. Mereixerien comentari per igual tant les més minoritàries, precisament per això, per conservar-se al si de pobles xicotets, amb pocs habitants i on a pesar dels inconvenients han mantés la participació activa d'aquells que no han permés que es perderen les tradicions i han perdurat de forma admirable al llarg del temps... Tant éstes mereixerien comentari, diguem, com eixes altres grans celebracions multitudinàries, conegudes tant dins com fora de Valencia que atrauen anual i puntualment a les masses de visitants i que, per supost, també requerixen de l'esforç important i desinteressat dels que en elles participen...

A cadascún dels pobles que volguérem visitar trobaríem sempre festivitats de molt diversa índole; moltes, de caràcter religiós, moltes purament lúdiques..., això sí totes amb l'objectiu de commemorar o fer homenatge a algún fet important bé litúrgic..., o pagà.

Crec que mereix la pena fer referència a nostre llibret de l'any passat dedicat a les festes en Manises, especialment a l'article "Les Festes en Manises" , escrit per Paco Tos, on precisament es reflexa el fet de que existeixen gran quantitat de celebracions; unes, pròpies i úniques del poble en qüestió i, altres, amb més participació, celebrades a tota la Comunitat. Algunes d'elles ja perdudes en el temps i en els pocs documents que les registren i, altres, encara vigents a l'actualitat.

Esriuíem l'any passat introduint l'article...

Recordem a continuació
quins eren aquells festejos
que des d'els primers temps
a Manises mereixien celebració.

Recordem com es vivien
les principals festivitats;
eixes que encara perduren,
eixes que ja s'han oblidat.

Festes per a tots els gustos;

*litúrgiques moltes d'elles.,
paganes també n'hi ha.:
totes, en definitiva, ben tradicionals.*

*Fem així un homenatge
a les festes i als festers;
elles reflexe de la cultura
d'una civilització, d'un poble,
partícipes indispensables ells...*

...I a continuació Paco feia alusió a festes com Sant Just i Pastor (els Santets), Santa Félix, Sant Lluís Gonzaga, Les Santes Escudelleres, Santa Ana, el Rosari de l'Aurora, Nanos i Gegants..., o els Reis Mags, Sant Antoni, Carnestoltes, Sant Josep, Setmana Santa, la Mare de Deu dels Desamparats, El Corpus, Moros i Cristians...

...No és menos interessant la conclusió a la que arribava D. José Royo en l'entrevista de la qual ell era protagonista al mateix llibret:

“...N'hi ha que mantindres fidels al que és propi, conservar les xicotetes coses que per ser populars, importants a xicotet nivell, acaben coneguent-se...N'hi ha que ser popular per a ser internacional..., com Sorolla”

“...Les festes dels pobles unixen a la gent. Pense que es fan buscant un contacte social, compartir sentiments comuns, recordar certs fets i mantindre vives les costums”.

...És evident el que escrivia Vicent Masó (Arxiver Municipal de Manises), també a este llibret al que estem fent per un moment referència:

“...a l'any 1975. Més d'una comissió fallera estava en ple funcionament per a enguany, però no “només de falles disfruta l'home” i altres festes en aquell moment cridaven més l'atenció. A Manises hi havia un gran nombre de festes prou més antigues i amb major arrelament que l'activitat fallera...”

Pues bé, després d'aquestes línees introductòries, hem de dir que recapacitant, fent memòria i investigant, encara que mínimament, ens “donem compter” de que la dona, en poques ocasions, és l'objectiu o el nucli real d'alguna de les festivitats existents., com de forma equivocada algú podria pensar al veure a una “Dama Festeria” o a una “Fallera Major”.

No obstant, sí que és cert que la dona és en ocasions la figura encarregada de representar a una part de la població, l'autòctona, i les seues tradicions, i com

a tal, aporta la seua presència, la seua persona com a “maniquí costumbriste” i, per supost, la seua gràcia en les relacions socials; tot imprescindible (presència agradable i aptitud per a les relacions socials) per a ser un bon representant i transmissor del que es la cultura pròpia en tots els seus aspectes; orígens, devocions, festejos típics, gastronomia, trajes regionals, costums..., idioma.

Molts podrien dir-me: “l’home també és representant...”

Per supost, al igual que la dona també asumix responsabilitats d’altra classe dins les agrupacions de festes..., de tipus administratiu, o en definitiva d’organització... Però no es pot negar que la dona ocupa el lloc de representant i reflexe per excel·lència de la cultura valenciana en l’actualitat, original i pròpia. Per extensió, considerada actualment protagonista de la festa de les Falles o d’altres festejos de pobles de la Comunitat on existixen les “Dames”, fet que no és real segons la meua opinió. De totes formes, com a tal es tractada; com a figura principal protagonista de la festivitat anual, com una Regina a canvi d’una representant...

Com exemple de festivitats dedicades exclusivament a la dona podríem nomenar les Rondes a les nòvies que al mes de Maig encara tenen lloc en moltes poblacions o el Dia de Sant Dionís. Esta última, molt arraigada a tota la Comunitat que es celebra el dia 9 d’octubre, dia de la Comunitat Valenciana, com a commemoració de la Conquesta de la ciutat per Jaume I a l’any 1238 i que, en l’actualitat, ademés ha passat a ser una forma de demostració d’afecte de la seua parella a cada dona.

Diuen els llibres que els valencians començaren a celebrar la Reconquesta de les terres valencianes pels cristians a partir del primer centenari de l’entrada triunfal de Jaume I i que, a mitat del s.XV la festa començà a adquirir un caràcter més ruidos per l’utilització de focs d’artifici; es llançaven “piuletetes” i “tronadors”, a la vegada que tenia lloc una romeria nocturna, durant la que es consumien productes de l’horta.

Aquesta celebració continuà durant el s.XVII però darrere de la Guerra de Successió, Felipe V va abolir els furs i va prohibir la festivitat de Sant Dionís i, amb ella, el dispar de focs artificials... De ahí que es reproduïren les “piuletetes”, “els tronadors” i els productes del camp (fruites i hortalitzes) en miniatura i fets de pasta de ametlla i sucre (massapà) pels fornors de l’època. Una vegada més el caràcter del valencià; positiu, irònic i creatiu acabava sent el guanyador moral d’una guerra sense armes. Així nasqué una de les costums d’este dia: “La Mocaorà”, consistent en regalar a la dona volguda un mocador que porta dolços de massapà: piuletetes, tronadors i frutetes al seu interior.

Ademés, a l’actualitat, este dia es celebren una sèrie de actes cívics en commemoració de la unitat del nostre poble..., el valencià, un poble **per cert**

amb les seues individualitats; **una bandera, un himne, unes tradicions, una llengua i unes lleis pròpies...** I unes festes totalment originals on la dona és participant, representant.., i també, en ocasions més escases, l'objectiu de la festivitat.